Prof. dr hab. Krystyna Krzyżanowska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Instytut Ekonomii i Finansów

Warszawa, 06.03.2022

# Ocena rozprawy doktorskiej magistra Wojciecha Dereszewskiego pt. „Znaczenie gminnej administracji samorządowej w kreowaniu przedsiębiorczości gospodarczej"

Przedsiębiorczość w warunkach gospodarki rynkowej jest podstawą rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Wszystkie formy społecznej aktywności prowadzące do powstania podmiotów gospodarczych, przyczyniają się do tworzenia nowych wartości, a w konsekwencji do lepszego zaspokojenia potrzeb ludności i poprawy poziomu jej życia. Pożądane jest stymulowanie rozwoju gospodarczego przez działania podejmowane przez administrację publiczną różnych szczebli. W praktyce gospodarczej szczególnie ważne jest powiązanie dążeń władz lokalnych do rozwoju jednostek samorządowych, z tworzeniem dogodnych warunków do działalności przedsiębiorstw na terenie gmin, którymi kierują. Współpraca samorządów z obecnymi i potencjalnymi przedsiębiorcami, którzy zlokalizują działalność gospodarczą na terenie gminy staje się współcześnie ważnym wyzwaniem.

Recenzowana rozprawa porusza aktualną i ważną z punktu widzenia gospodarczego i społecznego problematykę znaczenia gminnej administracji samorządowej w kreowaniu przedsiębiorczości gospodarczej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Dysertacja magistra Wojciecha Dereszewskiego ma – obok walorów poznawczych i naukowych – bardzo dużą wartość użytkową. Jej materia aplikacyjna łączy się bowiem z planowaniem bieżących i perspektywicznych celów rozwoju lokalnego oraz budowania przewagi konkurencyjnej jednostek samorządu terytorialnego.

We wstępie Doktorant wprowadza czytelnika w badane zagadnienie uzasadniając wybór problematyki badawczej, poprawnie formułując cele i hipotezy badawcze oraz metodykę badań. Wskazuje, że dotychczas badania dotyczące rozwoju lokalnej przedsiębiorczości w niewielkim zakresie koncentrowały się na konfrontacji ocen stymulant i destymulant zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej dokonywanych przez lokalnych przedsiębiorców i gminne władze samorządowe. Dobrze więc stało się, że Autor podjął się trudu przeprowadzenia badań empirycznych i przedstawienia osiągniętych wyników dotyczących tego ważnego zagadnienia.

Recenzowana rozprawa składa się z pięciu rozdziałów rzeczowych, *Podsumowania i wniosków, Piśmiennictwa oraz Spisu tabel i rysunków*. Brak jest *Aneksu*, w którym powinny być zamieszczone dwa wzory kwestionariuszy ankiet, a mianowicie: kwestionariusz ankiety skierowany do przedsiębiorców i kwestionariusz ankiety skierowany do przedstawicieli urzędów gmin.

W rozdziale pt. *Założenia metodyczne badań* Doktorant przedstawił cel, problematykę badawczą, hipotezy badawcze, źródła materiału empirycznego i metodykę badań. Autor głównym celem badań uczynił identyfikację i ocenę uwarunkowań powstawania i wspierania rozwoju podmiotów gospodarczych przez gminne władze samorządowe. Problematykę badawczą stanowiły odpowiedzi na następujące pytania:

*1) jakie czynniki stymulują tworzenie i rozwój podmiotów gospodarczych?*

*2) jakie działania ukierunkowane na rozwój przedsiębiorczości gospodarczej podejmują samorządy gminne?*

*3) czy występują różnice w postrzeganiu oddziaływania narzędzi wspierających działalność gospodarczą przez przedsiębiorców i władze gminy?*

*4) jakie bariery towarzyszą powstawaniu i rozwojowi przedsiębiorstw na poziomie gminy?*

*5) które z czynników utrudniających powstawanie i rozwój przedsiębiorstw w gminie są najważniejsze?*

Autor poprawnie sformułował następujące hipotezy badawcze, które zweryfikował w badaniach empirycznych:

1. Narzędzia stosowane przez gminne władze samorządowe wspierające podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej są postrzegane przez przedsiębiorców jako mało skuteczne.

2. Występują różnice między lokalnymi władzami samorządowymi a przedsiębiorcami w hierarchizacji ważności barier towarzyszących prowadzeniu działalności gospodarczej w gminie.

Wśród metod wykorzystanych do realizacji postawionego celu badawczego i weryfikacji przyjętych hipotez badawczych znalazły się: krytyka piśmiennictwa, analiza danych statystycznych, metoda sondażowa, metody statystyczne i wnioskowania naukowego. Na podstawie literatury krajowej i zagranicznej zidentyfikowano i zdefiniowano czynniki determinujące przedsiębiorczość gospodarczą i rozwój lokalny. Podstawę teoretyczną podjętych badań stanowiły m.in. prace dotyczące ekonomii instytucjonalnej, teorii przedsiębiorczości i lokalnego rozwoju gospodarczego. Natomiast baza empiryczna powstała na podstawie wtórnych danych statystycznych pochodzących z GUS i danych pierwotnych pochodzących z badań ankietowych zrealizowanych wśród przedsiębiorców oraz wśród przedstawicieli władz samorządowych. Badania empiryczne przeprowadzono w 2018 roku zarówno w gminach, jak i przedsiębiorstwach. Objęto nimi wszystkie gminy woj. warmińsko-mazurskiego, a więc 116 podmiotów. Natomiast w celu ustalenia liczby przedsiębiorstw zastosowano procedurę losowania prostego. Kwestionariusz ankiety wysłano pocztą elektroniczną do 2131 przedsiębiorstw, przy czym 471, tj. 22,1% jednostek wypełniło ankietę. Do analizy wyników badań empirycznych wykorzystano wskaźnik ważności, nieparametryczny test chi-kwadrat Pearsona i analizę korespondencji.

W rozdziale drugim zatytułowanym *Przedsiębiorczość jako element rozwoju społeczno-gospodarczego* przedstawiono teoretyczne podstawy przedsiębiorczości, w tym definicje, złożenia i charakterystyczne cechy alternatywnych teorii przedsiębiorstwa, klasyfikacje i fazy rozwoju MSP, a także omówiono przedsiębiorczość w ujęciu lokalnym i jej znaczenie w rozwoju regionu. Rozdział ten opracowany został na podstawie wnikliwych studiów literatury krajowej i zagranicznej, liczy 23 strony tekstu, w sposób syntetyczny prezentuje omawianą problematykę. Nie ma tu zbędnych informacji czy rozważań. Brak jednak wskazania, jaką definicję przedsiębiorczości przyjął Doktorant do dalszych rozważań w dysertacji i w jaki sposób definiuje pojęcie przedsiębiorczości gospodarczej?

Rozdział trzeci zatytułowany został *Rola samorządu terytorialnego w kształtowaniu polityki rozwoju społeczno-gospodarczego i kreowaniu warunków do rozwoju przedsiębiorczości.* Przedstawiono w nim teoretyczne podstawy rozwoju lokalnego, w tym m.in. teorię lokalizacji, teorię bazy ekonomicznej i teorię biegunów wzrostu. Nasuwa się pytanie, dla których gmin charakteryzujących się wysoką lub bardzo wysoką atrakcyjnością inwestycyjną odległość od głównych szlaków komunikacyjnych stanowiła barierę rozwoju

działalności gospodarczej? W rozdziale tym zaprezentowano również gminę w strukturze organizacyjnej samorządu terytorialnego, omówiono rolę samorządu terytorialnego w tworzeniu i prowadzeniu polityki rozwoju społeczno-gospodarczego, fazy i zadania w planowaniu lokalnego rozwoju planowanie oraz instrumenty wspierania rozwoju lokalnego.

Szczególnie interesujące i cenne są dwa następne rozdziały rozprawy zawierające analizy źródeł wtórnych i wyniki badań własnych Doktoranta.

W rozdziale czwartym pt. *Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości w gminach województwa warmińsko-mazurskiego* przedstawiono charakterystykę sytuacji społeczno-ekonomicznej badanych gmin, w tym strukturę gospodarki lokalnej, liczbę i strukturę ludności, lokalny rynek pracy oraz potencjał rozwoju gospodarczego. Na uwagę zasługuje dokonanie oceny potencjału rozwoju gospodarczego z wykorzystaniem średnich wartości wskaźnika przedsiębiorczości w gminach woj. warmińsko-mazurskiego w latach 2011-2020, salda zmiany liczby podmiotów gospodarczych w gminach w latach 2011-2020 oraz wskaźnika poziomu inwestycyjnego na poziomie gmin. Wskaźnik poziomu inwestycyjnego wyrażony jest jako relacja wolnych środków w budżecie danej jednostki samorządowej do jej dochodów ogółem w danym roku, a więc uwidacznia rzeczywiste możliwości finansowania inwestycji na danym terenie. Z kolei w podrozdziale 4.2. przedstawiono historyczne, administracyjne i infrastrukturalne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości w województwie warmińsko-mazurskim. Rozdział czwarty opracowany został na podstawie danych wtórnych pochodzących z Banku Danych Lokalnych. Przedstawione w nim analizy umożliwiają poznanie potencjalnych możliwości rozwoju przedsiębiorczości na terenie gmin woj. warmińsko-mazurskiego i stanowią bardzo dobre tło do dalszych rozważań zamieszczonych w rozdziale piątym.

W kolejnym rozdziale pt. *Przedsiębiorczość gospodarcza w świetle wyników badań empirycznych* przedstawiono badane populacje, a mianowicie charakterystykę przedsiębiorstw uczestniczących w badaniach ankietowych (struktura podmiotów według wielkości zatrudnienia, ich forma prawna, branża i zasięg działalności) i opinie przedstawicieli gmin dotyczące pożądanych kierunków rozwoju w gminie, form wsparcia przedsiębiorczości zawartych w strategii rozwoju gmin czy stosowanych narzędzi promocji.

Formy wsparcia przedsiębiorczości przewidziane w strategii gminy (Rys. 25, s.128) przedstawione zostały w liczbach bezwzględnych, lepiej byłoby podać dane w odsetkach. Pod rysunkami nr 25 i 26 brak informacji, dlaczego dane nie sumują się do 100%.

W podrozdziale 5.2. przedstawiono porównanie opinii przedsiębiorców i przedstawicieli władz samorządowych dotyczące czynników determinujących podejmowanie i prowadzenie

działalności gospodarczej w gminie. Z przeprowadzonych badań wśród przedsiębiorców wynika, że do najważniejszych czynników stymulujących przedsiębiorczość gospodarczą w gminach woj. warmińsko-mazurskiego należały: dostępność do surowców naturalnych, współpraca z gminnymi władzami samorządowymi i kondycja finansowa gminy.

W analizie wyników badań dotyczących barier podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej wykorzystano dwie metody statystyczne: test niezależności chi-kwadrat Pearsona i analizę korespondencji. W celu rozpoznania struktury zależności między zmiennymi dotyczącymi barier prowadzenia działalności gospodarczej w zależności od profilu gmin z uwzględnieniem ich atrakcyjności inwestycyjnej, a w odniesieniu do przedsiębiorstw z uwzględnieniem branż, wykorzystano analizę korespondencji. Ankietowani przedsiębiorcy uważali, że największym ograniczeniem podejmowania i rozwoju działalności gospodarczej są: konkurowanie władz lokalnych o ulokowanie przedsiębiorstwa na terenie gminy oraz obciążenia fiskalne. Opinię tę częściowo podzielili ankietowani samorządowcy wskazując w grupie destymulant obciążenia fiskalne. Jednak ich zdaniem ważnymi ograniczeniami rozwoju przedsiębiorczości są także: dostępność środków badawczo-rozwojowych i funkcjonowanie w ramach specjalnej sfery ekonomicznej.

Podsumowanie i wnioski zawarte w rozprawie są trafne, znajdują w pełni uzasadnienie w literaturze przedmiotu i wynikach badań Doktoranta.

Dysertacja liczy 204 strony, napisana jest poprawnym językiem naukowym i bardzo starannie przygotowana pod względem edytorskim. Jednak Autor nie ustrzegł się nielicznych błędów stylistycznych i technicznych. Do tych usterek zaliczam:

- „przedsiębiorstwa zaadoptują się do uwarunkowań.... (s. 32)", powinno być „przedsiębiorstwa zaadaptują się do uwarunkowań....",
- „okresie powojennym jako główny kierunek obrano rolnictwo" (s. 91),
- „liczba Państwowych Gospodarstwa Rolnych (s. 91, 113, 114, 176), powinno być „liczba państwowych gospodarstw rolnych",
- „wrasta" (s. 92), powinno być „wzrasta",
- „ponieważ między gminami i regionami rośnie walka konkurencyjna" (styl, s. 129),
- obciążenia fiskalne rosną (raczej zwiększają się, wzrastają s. 135),
- działania i decyzje wiążą się z ciężarem odpowiedzialności (styl, s.175),
- „wszelkiego rodzaju gwara..... ( s.110)", chyba zdanie nie zostało dokończone.

Uwzględniając całokształt rozprawy jestem przekonana, że wymienione wcześniej uwagi mają znaczenie marginalne. Walory poznawcze i utylitarne pracy sprawiają, że z jednej strony

stanowi ona wkład do budowania teoretycznych podstaw przedsiębiorczości i rozwoju jednostek samorządu terytorialnego, z drugiej zaś wyniki te mogą być wykorzystane w działalności praktycznej m. in. przez przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, prywatnych przedsiębiorców oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych. Współdziałanie tych podmiotów może w znacznym stopniu ukierunkować i stymulować rozwój na poziomie lokalnym.

Należy podkreślić, że recenzowana rozprawa jest oryginalna, a jej Autor włożył duży wkład pracy w jej przygotowanie, dokonanie obliczeń statystycznych i ostateczną redakcję. Wykazał się umiejętnością gromadzenia danych źródłowych, poprawnością ich analizy i naukowego wnioskowania. Jest dobrze przygotowany do prowadzenia badań naukowych.

Autor wykazał się również bardzo dobrą znajomością literatury krajowego i zagranicznego piśmiennictwa. Bibliografia zawiera 268 pozycji zwartych, w tym 43 w języku angielskim i 3 akty prawne, które Doktorant umiejętnie wykorzystał w kolejnych rozdziałach pracy. Układ rozprawy jest jasny, logiczny, śródtytuły podrozdziałów wskazują na cząstkowe problemy poruszane w pracy. Rzeczowemu i bogatemu w zasób słów językowi towarzyszy precyzja wyrażania myśli i opisu zjawisk.

Kierując się wspomnianymi wcześniej walorami rozprawy magistra Wojciecha Dereszewskiego, stwierdzam, że spełnia ona wymagania stawiane pracy doktorskiej zawarte w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym (Dz. U. nr 65 poz. 595) i wnoszę o przyjęcie rozprawy przez Wysoką Radę Naukową dyscypliny ekonomia i finanse Wydziału Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz stawiam wniosek o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

/-/ Krystyna Krzyżanowska